

- Internetconsultatie -

Zienswijze NVDE op ontwerp-NPLG

- 26 februari 2024

Met veel interesse heeft de Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE) kennisgenomen van het ontwerp Nationaal Programma Landelijke Gebied (NPLG). Er liggen verschillende maatschappelijke opgaven in het landelijk gebied, zoals beschermen van het bodem- en watersysteem, klimaatverandering, natuurherstel, de transitie van de landbouw, de verduurzaming van de energievoorziening en de omschakeling naar een circulaire economie. Nationale keuzes en keuzes in de provincies zijn nodig. De Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE) onderkent het enorme belang van natuurbescherming en wil daar een bijdrage aan leveren. Naast natuurherstel, de transitie naar een duurzame landbouw en economische groei is het ook voor het tegengaan van klimaatverandering cruciaal dat het kabinet voortvarend aan de slag gaat met het oplossen van het stikstofprobleem. In de opsomming van prioritaire doelen van het NPLG ontbreekt wat de NVDE betreft echter een belangrijke grote opgave die bijdraagt aan het halen van de klimaatdoelstellingen uit het NPLG: de energietransitie.

De verduurzaming van de energievoorziening gaat gepaard met technieken die een andere ruimtevraag hebben dan de fossiele centrales die lang invulling hebben gegeven aan onze energiebehoefte. Het is cruciaal dat het kabinet ook de ruimtevraag van de energietransitie in het landelijk gebied betreft bij het NPLG en de kansen die de energietransitie biedt om bij te dragen aan de doelstellingen van het NPLG hierin een plek geeft. Wij waarderen het daarom dat de ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) het ontwerpprogramma ter inzage leggen. Via deze zienswijze volgt een toelichting op onze standpunten en vragen wij een aantal concrete punten te verwerken in de definitieve versie van het programma.

De energietransitie draagt bij aan natuurherstel en een duurzame, toekomstbestendige landbouw

Niet alleen de bouw van woningen en infrastructuur, maar ook de bouw van energietransitieprojecten loopt vertraging op doordat een juridisch geborgd, robuust pakket aan maatregelen van het kabinet om het stikstofprobleem op te lossen ontbreekt. Een wrange situatie, want duurzame energieprojecten stoten vaak alleen tijdens de bouw een kleine hoeveelheid stikstof uit en leiden vervolgens (als ze operationeel zijn) vaak tot zowel lagere CO₂-emissies als tot structureel lagere stikstofemissies (NO_x). Ook het PBL geeft aan dat juist energietransitieprojecten in de waardeketen bijdragen aan

stikstofreductie. De energietransitie draagt dus bij aan meerdere belangen en doelstellingen: het creëren van stikstofruimte, de reductie van broeikasgassen, het versterken van de natuur, economische groei en het verduurzamen van meerdere sectoren, zoals landbouw, mobiliteit, industrie en gebouwde omgeving. De NVDE ziet specifiek voor de agrarische sector veel voordelen als de energietransitie onderdeel wordt van het NPLG. Boeren die investeren in duurzame energie hebben naast hun agrarische activiteiten een extra inkomstenbron, kunnen met de duurzame energie ook zelf de energievoorziening van hun bedrijf verduurzamen, hebben een lagere energierekening en zijn minder afhankelijk van fluctuerende energieprijzen. Uit opinieonderzoek van NVDE en agrarisch nieuwsblad Nieuwe Oogst onder boeren blijkt dan ook dat bijna 60% van de boeren wil investeren in duurzame energie¹.

Stikstof heeft een serieuze impact op het tempo van de energietransitie en de haalbaarheid van projecten

Door congestie op het net staan de projecten op het gebied van elektrificatie, groene waterstof en duurzame warmte zwaar onder druk. Belangrijke projecten om het netcongestieprobleem op te lossen, de energietransitie te versnellen en de klimaatdoelen van 2030 te kunnen halen lopen met [het wegvallen van de bouwvrijstelling](#) een groot risico op vertraging. Naast verzwaring van het elektriciteitsnet, gaat het bijvoorbeeld ook om waterstofbuizen en warmtenetten. Dergelijke projecten moeten opnieuw integraal beoordeeld worden en nieuwe projecten hebben ook een vergunning voor de bouwfase nodig. Dit verlengt de doorlooptijd van energietransitieprojecten². Dit terwijl recent [onderzoek](#) van het Ministerie van EZK laat zien dat duurzame energie-infrastructureur noodzakelijk is om de stikstofemissies van de industrie te reduceren.

In de zomer van 2023 heeft de NVDE een enquête uitgezet in de duurzame energiesector ([zie publicatie](#)), samen met de aangesloten brancheverenigingen. De antwoorden van ruim 100 bedrijven zijn gegeven vóór de uitspraak van de Raad van State. Vrijwel alle bedrijven (93%) in de duurzame energiesector maken zich (**grote**) **zorgen** over de gevolgen van de stikstofregels voor de energietransitie, want:

- De haalbaarheid van projecten wordt onzeker (60%), projecten vertragen (70%) en worden duurder (35%).
- 11 procent van de respondenten voorziet **één tot twee jaar vertraging** en 6 procent van de bedrijven loopt zelfs tegen **meer dan twee jaar vertraging** aan door stikstofregels.
- Vooral projecten voor **infrastructuur voor elektriciteit en voor warmte** (geothermie en warmtenetten) worden hard geraakt door de stikstofregels.

¹ <https://www.nvde.nl/bijna-zestig-procent-van-boeren-wil-investeren-in-duurzame-energie/>

² Naast Porthos zelf zijn voorbeelden hiervan de aansluitingen van nieuwe offshore windparken, zoals IJmuiden Ver (twee jaar) en Nederwiek 1 en 2 (1 jaar). Ook is er een mogelijke impact op projecten als de waterstofinfrastructuur (backbone en opslag), laadinfra voor elektrisch vervoer en grootschalige warmte(-infrastructuur)projecten zoals geothermie (boringen, back-up en potentieel geogas) en het project WarmtelinQ.

- Qua *CO₂-reductie* van projecten die nu meer dan een jaar vertraging oplopen of niet meer doorgaan, geven 14 bedrijven aan dat het opgeteld gaat om ruim **27 megaton CO₂-reductie** (gedurende levensduur project).
- Qua orde grootte van de *investeringskosten* die de projecten vertegenwoordigen, die nu meer dan een jaar vertraging hebben of niet doorgaan, antwoorden bedrijven variërend van een paar ton tot een miljard euro. De investeringen van 28 bedrijven die concrete bedragen noemen, zijn opgeteld **3 miljard euro**.

Pas het NPLG zo aan dat de bijdrage van de energietransitie aan de doelstellingen van het NPLG meegenomen wordt.

De NVDE ziet kansen om de energietransitie een bijdrage te laten leveren aan andere opgaven in de ruimte. Denk daarbij aan het bevorderen van biodiversiteit en natuurherstel, het tegengaan van bodemdaling in veenoxidatie-gebieden. Maar ook [kansen](#) om duurzame energie juist een bijdrage te laten leveren aan het oplossen van het stikstofprobleem, transformatie van de landbouw en het herstellen van de natuur. Onze ervaring is dat energieprojecten voor een transitie kunnen zorgen in een gebied. Op perceel niveau kan de agrarische sector een transitie doormaken naar natuur-inclusief (bijvoorbeeld via biodivers ingerichte akkerranden en watergangen), wat gestimuleerd en (deels) gefinancierd kan worden door een energieproject. Ook in gebieden van verzilting/veenoxidatie zijn grote veranderingen nodig wil je het gebied behouden voor de agrarische sector. Verschillende technieken op het gebied van duurzame energie toegepast in dit soort *transitiegebieden* kunnen deels voor financiering zorgen in de vorm van een vast inkomen voor de grondeigenaar ten tijde van deze transitie.

De *productie van groen gas via mono-mestvergisting, duurzame energieprojecten die uitgaan van multifunctioneel ruimtegebruik*³ bieden verder een alternatief business model voor boeren. Zo hebben zij een vaste aanvulling op een agrarisch verdienmodel, als zij hun stikstofuitstoot willen reduceren of over willen gaan op meer extensieve vormen van landbouw.⁴ Ook zouden projecten die stikstofuitstoot direct reduceren kunnen worden verrekend met projecten die stikstof uitstoten. Zowel opties voor intern salderen (de bespaarde emissies tijdens de bedrijfsfase gebruiken om tijdelijke emissies tijdens aanlegfase te salderen) als extern salderen (denk extra aanleg van zon -of windparken om de aanleg van woonwijken weer mogelijk te maken) zouden verder kunnen worden onderzocht. Ook salderen binnen de sector is

³ Zie voor voorbeelden [brochure-ecologie-zo-dragen-zonneparken-bij-aan-de-ecologie-van-nederland.pdf \(hollandsolar.nl\)](#) en [Brochure AlliantieZon multifunctioneel-ruimtegebruik-.pdf](#)

⁴ Voorbeelden hiervan zijn agri-PV of grondgebonden zonneparken als buffergebied tussen een Natura 2000 locatie en een stikstofproductie locatie. Dit biedt agrariërs een extra inkomstenbron. Eventuele inkrimping van huidige activiteiten hoeft dan niet per definitie te leiden tot het (volledig) stoppen met bedrijfsactiviteiten om bedrijfseconomische redenen. Naast zonnestroom liggen hiervoor ook kansen voor windenergie en op het gebied van onze warmtevoorziening specifiek voor zonnecollectoren.

een mogelijkheid waar wij voorstander van zijn. Denk aan het gebruik van de vermeden uitstoot door opwek met zonnepanelen voor saldering bij de realisatie en bedrijfsvoering van duurzame energieprojecten, zoals een bio-warmte-installatie⁵. Wij roepen op om deze manier van denken en dit soort concrete koppelkansen mee te nemen in het NPLG.

Wij zouden het vanuit NVDE waarderen als bovenstaande aspecten worden meegenomen in de definitieve versie van het NPLG. Neem gerust contact met ons op via Puck Sanders (pucksanders@nvde.nl), als u vragen heeft over onze inbreng.

De Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE) maakt zich sterk voor een energievoorziening die volledig is gebaseerd op hernieuwbare energie door het bundelen van krachten uit de gehele sector. De activiteiten bij meer dan 1600 aangesloten bedrijven vertegenwoordigen nu al een omzet van ruim €43 miljard en meer dan 200.000 werknemers.

⁵ In het lineaire emissie-denken en de daarop gebaseerde huidige emissiewetgeving wordt nog geen rekening gehouden met de netto veel lagere NOx-uitstoot van een bio-ketel. Deze is immers veel lager dan de NOx-uitstoot van een gasketel als meegenomen wordt dat stikstof die uit de pijp komt bij een bio-ketel even daarvoor uit de atmosfeer is gehaald en bij een gasketel juist wordt toegevoegd aan de atmosfeer.